Gemeente Westerkwartier

GEMEENTEBLAD

Officiële uitgave van de gemeente Westerkwartier

Nr. 531132

13 november 2026

Warmteprogramma Westerkwartier 2026-2035

Het college van burgemeester en wethouders van de Gemeente Westerkwartier

gelezen het voorstel inzake "Warmteprogramma Westerkwartier 2026-2035" d.d. 10 november 2026

Overwegende dat:

a. het ontwerp omgevingsprogramma gedurende 6 weken ter inzage heeft gelegen en er gedurende deze periode 2 zienswijzen zijn binnengekomen;
b. gelezen het collegevoorstel en de bijgevoegde Nota van Zienswijzen waarin wordt voorgesteld gedeeltelijk tegemoet te komen aan de ingebrachte zienswijzen.

Besluit:

Artikel I

Het "Warmteprogramma Westerkwartier 2026-2035" vast te stellen zoals opgenomen in Bijlage A.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op de dag na de bekendmaking van dit besluit.
Aldus vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders van de Gemeente Westerkwartier, 10 november 2026

A. van der Tuuk, burgemeester
R. Kleijnen, secretaris

Bijlage A Bijlage bij artikel I

Warmteprogramma Westerkwartier 2026-2035

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het Warmteprogramma Westerkwartier 2026-2035. Met dit programma zetten we een belangrijke stap in de uitvoering van onze duurzaamheidsambities, zoals vastgelegd in het Duurzaamheidsbeleid 2025-2030 en het Coalitieakkoord 2026-2030, waarin we kiezen voor een leefbaar, toekomstbestendig en energiezuinig Westerkwartier. De warmtetransitie vraagt veel van ons allemaal, maar biedt ook kansen: voor comfortabele woningen, lagere energielasten en een omgeving die klaar is voor de toekomst.

De warmtetransitie raakt iedere inwoner, ondernemer en organisatie in het Westerkwartier. Daarom kiezen we voor een aanpak die helder, haalbaar en stap-voor-stap is. Isolatie vormt de basis: daarmee besparen we energie, verhogen we comfort en bereiden we woningen voor op duurzame warmte. In onze regio liggen hierin mooie kansen vanuit Nij Begun om alle woningen in onze gemeente voldoende geïsoleerd te krijgen om in de toekomst van het aardgas af te gaan.

Met dit Warmteprogramma werken we per dorp en wijk toe naar het meest kansrijke duurzame alternatief voor aardgas. Daarbij houden we nadrukkelijk rekening met de capaciteit op het elektriciteitsnet, isolatieniveau van de gebouwde omgeving en het tempo waarin woningeigenaren kunnen en willen verduurzamen. In het Warmteprogramma geven we duidelijkheid over wat waar kan, waar de gemeente de komende jaren aan de slag gaat en welke ondersteuning alle inwoners mogen verwachten.

In dit Warmteprogramma wijzen we nog niet dorpen en wijken aan die op korte termijn van het aardgas af gaan. De overstap naar aardgasvrij gebeurt de komende jaren op basis van vrijwilligheid, ondersteund door goede informatie en aantrekkelijke mogelijkheden. Hierbij hebben we oog voor inwoners met een kleinere portemonnee, we ondersteunen hen om ook aan de warmtetransitie mee te kunnen doen.

We doen de warmtetransitie samen. Met inwoners, dorpsbelangen, energiecoöperaties, ondernemers, woningcorporatie en de netbeheerder. Alleen door een goede samenwerking kunnen we de warmtetransitie in Westerkwartier betaalbaar, haalbaar en eerlijk vormgeven.

Ik nodig u dan ook van harte uit om mee te denken, mee te doen en mee te bouwen aan een duurzaam en toekomstbestendig Westerkwartier.

Met duurzame groet,

Bé Schollema

Wethouder Energietransitie

Samenvatting

De gemeente Westerkwartier werkt aan een toekomst waarin alle woningen en gebouwen in 2050 aardgasvrij zijn. Met het Warmteprogramma 2026-2035 wordt een richting gegeven aan deze transitie en wordt aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties duidelijkheid gegeven over de

aanpak en het tempo van de komende jaren. Het Warmteprogramma volgt uit de landelijke en gemeentelijke doelstellingen.

Waarom een warmteprogramma?

Het Warmteprogramma vervangt de Transitievisie Warmte (2021) en krijgt een wettelijke status via de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (afgekort: WgiW). Het programma beantwoordt drie kernvragen:
- Welk warmtealternatief is per dorp/wijk het meest kansrijk?
- Wat is benodigd aan het isoleren van woningen en gebouwen?
- In welk tempo gaan dorpen/wijken van het aardgas af?

Verder geeft het Warmteprogramma inzicht in de ondersteuning die inwoners, ondernemers en vastgoedeigenaren kunnen verwachten en wordt gezamenlijk met partners zoals Enexis en Wold&Waard gewerkt aan een uitvoerbare, betaalbare warmtetransitie.

Doelstellingen

Dit Warmteprogramma draagt bij aan de doelstellingen vanuit het Duurzaamheidsbeleid 2025-2030 en het Programma Duurzaamheid;
- In 2026 hebben we conform de WgiW ons warmtebeleid vernieuwd;
- In 2035 is 20% van de woningen in het Westerkwartier gebouwd voor 2018 aardgasvrij;
- In 2035 zijn alle woningen in het Westerkwartier tot de standaard geïsoleerd en geventileerd;
- In 2030 hebben we 2.500 huishoudens (energielabel D en lager en inkomen tot 140% sociaal minimum) ondersteund vanuit onze aanpak energiearmoede.

Uitgangspunten

In de warmtetransitie in het Westerkwartier gelden een vijftal uitgangspunten welke de basis vormen voor dit warmteprogramma:
- Samen met inwoners: bewoners worden actief betrokken via enquêtes, bijeenkomsten en lokale initiatieven. Keuzevrijheid blijft het uitgangspunt.
- Haalbaar en betaalbaar: kosten voor eindgebruikers blijven zo laag mogelijk; subsidies en leningen helpen drempels te verlagen.
- Duurzaamheid voorop: keuzes moeten bijdragen aan CO_2-reductie en toekomstbestendige warmtebronnen.
- Kansen benutten: koppelkansen worden gezocht bij o.a. rioleringswerk, wijkvernieuwing en netverzwaring.
- Stap-voor-stap: eerst isoleren, daarna per dorp of wijk de overstap naar aardgasvrij.

Isolatie als eerste stap

Het isoleren van woningen is momenteel de grootste en meest urgente opgave. Naar schatting voldoen ongeveer 16.000 woningen in het Westerkwartier nog niet aan de standaard voor woningisolatie. Vooral woningen gebouwd voor 1992 hebben vaak nog een isolatieopgave. De gemeente combineert de landelijke en regionale programma's (Nationaal Isolatieprogramma en Nij Begun) tot de Isolatieaanpak Westerkwartier (afgekort: IAW). Vanuit deze aanpak wordt ingezet op:
- Gratis isolatieadviezen en een verplicht isolatieplan bij grote investeringen (boven de € 10.000,-).
- Subsidie vanuit Nij Begun op isolatie en ventilatie tot de standaard, 50% (tot maximaal € 20.000,-) en een volledige vergoeding (tot maximaal € 40.000,-) voor lage inkomens (tot 140% sociaal minimum).
- Aanvullende gemeentelijke ondersteuning, met extra aandacht voor kwetsbare doelgroepen.

Warmteoplossingen

Voor dit warmteprogramma zijn verschillende warmtealternatieven onderzocht: individuele warmtepompen, warmtenetten met diverse bronnen en de inzet van klimaatneutraal gas. Aan de hand van een uitgebreide Multi Criteria Analyse (afgekort: MCA) is per dorp of wijk bepaald wat het meest kansrijke warmtealternatief is. Voor de oplossingen is de CBS-buurtindeling gehanteerd.
- Voor in totaal 34 buurten is de volledig elektrische warmtepomp het meest kansrijke warmtealternatief, vooral in buurten met een lage dichtheid aan bebouwing en goede mogelijkheden voor woningisolatie.

- Voor 7 buurten wordt een warmtenet verder verkend, het gaat hier vooral om de grotere kernen (Grootegast, Leek, Marum, Tolbert en Zuidhorn). In deze verkenning wordt rekening gehouden met technische haalbaarheid, kosten, bronzekerheid en draagvlak.
- Voor 11 buurten is een hybride warmtepomp met klimaatneutraal gas het meest kansrijke alternatief, het gaat hier vooral om het buitengebied in de gemeente.
- Voor 24 buurten wordt momenteel nog geen meest kansrijk warmtealternatief aangegeven, een collectieve warmteoplossing is in deze buurten in elk geval geen optie. De technische en financiële haalbaarheid van hybride of volledige elektrische warmtepompen ligt dicht bij elkaar, de mate van isolatie is hierin bepalend. In het volgende warmteprogramma wordt opnieuw geanalyseerd wat het meest kansrijke duurzame warmtealternatief in deze wijken is.

Netcongestie als randvoorwaarde

Het overbelaste elektriciteitsnet en de daarvoor benodigde verzwaring bepaalt mede het tempo van de warmtetransitie. Daarom wordt er gekozen voor een gefaseerde aanpak:
- Eerst isoleren om de groei van de elektriciteitsvraag te beperken.
- Dorpen en wijken stappen pas over op elektrische warmtesystemen wanneer de netcapaciteit dit toelaat.
- Voor wijken waar nog geen verzwaring op korte termijn komt, houdt Enexis wél rekening met de autonome groei van (hybride) warmtepompen binnen de bestaande capaciteit.
- Waar grootschalige overstappen naar aardgasvrij worden verwacht (bijvoorbeeld door bewoners-initiatieven) wordt dit vroegtijdig gesignaleerd en meegenomen in de planning van netverzwaring.

Planning tot 2030

In dit Warmteprogramma wordt voor de uitvoering ingegaan op de periode tot aan het volgende Warmteprogramma (2030). De komende periode richt de aanpak van het Warmteprogramma zich op het volgende:
- Voortzetten van de bestaande aardgasvrij initiatieven, namelijk de Proeftuin Aardgasvrije Wijken Midwolde, Oostwold en Lettelbert (afgekort: MOL-dorpen) en het bewonersinitiatief Garnwerd van het aardgas af (afgekort: GAAF).
- Verkenning in zoekgebieden voor warmtenetten in Marum, Grootegast, Leek, Tolbert en Zuidhorn.
- Starten met een Wijkuitvoeringsplan voor Oostindie (Leek): beperkte isolatieopgave en natuurlijke momenten voor vervanging van CV ketels
- Starten met een Wijkuitvoeringsplan voor Kommerzijl: relatief lage eindgebruikerskosten, wel een isolatieopgave die gekoppeld wordt aan de IAW
- Starten met een Wijkuitvoeringsplan voor Middag-Humsterland: een gebiedsaanpak voor de warmtetransitie in onder andere karakteristieke en monumentale gebouwen en het Nationaal Landschap

Met het opstellen van een Wijkuitvoeringsplan voor de voorbeeldbuurten moet inzicht worden gegeven in wat werkt, welke ondersteuning nodig is en hoe opschaling naar andere buurten vorm kan krijgen.

Inzet aanwijsbevoegdheid

Met het Warmteprogramma heeft de gemeente de mogelijkheid om dorpen en wijken aan te wijzen waar de levering van aardgas eerder dan 2050 stopt. In dit Warmteprogramma wordt ervoor gekozen om nog geen aanwijsbevoegdheid in te zetten. Inwoners behouden daarmee volledige keuzevrijheid en de overstap gebeurt uitsluitend op basis van vrijwilligheid en draagvlak. Voor sommige toekomstige situaties kan mogelijk de aanwijsbevoegdheid wel ingezet worden, het gaat hierbij om warmtenetten waar een meerderheid aan deelnemers is, maar onvoldoende deelname voor een financieel rendabel net of als er al bestaande afspraken zijn voor aardgasvrij.

Gemeentelijke ondersteuning

Vanuit de gemeente worden inwoners op verschillende manieren ondersteund:
- Ondersteuning in informatie, advies en subsidie vanuit de Isolatieaanpak Westerkwartier.
- Financiering vanuit Fonds Wonen Westerkwartier en Nationaal Warmtefonds.
- Ondersteuning van huurders met kleine energiebesparende maatregelen.

Voor utiliteitspanden wordt ingezet op financiering, advies en deels ook wettelijke plichten (zoals label C verplichting voor kantoorpanden en de energiebesparingsplicht). Daarnaast wordt actief gezocht naar koppelkansen met gebiedsontwikkeling

Communicatie en participatie

De warmtetransitie slaagt alleen als inwoners, ondernemers en organisaties betrokken zijn. Daarom wordt ingezet op heldere, toegankelijke en transparante communicatie, afgestemd op verschillende doelgroepen. We zetten in op een eenduidig en herkenbaar verhaal, onder andere door verhalen van inwoners, projectpagina's per dorp of wijk en een centrale webpagina over de warmteoplossingen, planning en projecten.

In de communicatie wordt steeds de verbinding gelegd met de Isolatieaanpak Westerkwartier en de langere route naar aardgasvrij wonen, zodat inwoners zien hoe elke stap bijdraagt aan het grote geheel. We zetten hierbij een mix in van online of offline communicatiemiddelen. Daarnaast wordt er per dorp of wijk een maatwerk-aanpak ontwikkeld, omdat elke gemeenschap anders is en een eigen benadering vraagt

Uitvoering, samenwerking en monitoring

De uitvoering van het warmteprogramma vraagt een langdurige inzet en nieuwe vormen van samenwerking. De huidige capaciteit is onvoldoende om de ambitie in dit Warmteprogramma te kunnen realiseren. Hiervoor wordt met een afwegingskader gewerkt waarbij eerst naar de bestaande capaciteit wordt gekeken, daarna tijdelijke uitbreiding en daarna pas structurele versterking.

Samenwerking is een belangrijke en cruciale factor voor het slagen van het Warmteprogramma. Met netbeheerder Enexis wordt intensief afgestemd over de benodigde netverzwaring. Met woningcorporatie Wold & Waard wordt samengewerkt en worden afspraken gemaakt over de verduurzaming van circa 5.500 huurwoningen in de gemeente. Dorpsbelangen, energiecoöperaties, ondernemersverenigingen en bewonersgroepen worden actief betrokken bij lokale keuzes. Op provinciaal niveau wordt samengewerkt met het Warmtehuis en het Flexteam Warmte om kennis en ervaring met elkaar te delen.

Voor monitoring maakt de gemeente gebruik van een uitgebreide voortgangsmonitor waarin o.a. CO_2-uitstoot, isolatiestandaarden, aardgasvrije woningen, verbruikscijfers en de voortgang van lokale projecten worden gevolgd. De resultaten worden jaarlijks gerapporteerd via het programma Duurzaamheid. In 2030 wordt het gehele programma geëvalueerd als voorbereiding op het volgende warmteprogramma.

1 Inleiding

Er is een Warmteprogramma opgesteld. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de aanleiding en de doelstelling hiervan. Daarnaast bevat dit hoofdstuk een beschrijving van het belopen proces en een evaluatie van de Transitievisie Warmte uit 2021.

1.1 Aanleiding

Om de opwarming van de aarde tegen te gaan is afgesproken om de CO_2-uitstoot te verminderen. Het landelijke doel is om in 2030 in totaal 55% minder CO_2 uit te stoten en in 2050 klimaatneutraal te zijn. Om dit doel te bereiken is het streven om in 2050 geen aardgas meer te gebruiken in de gebouwde omgeving. De gemeente Westerkwartier sluit zich aan bij deze doelstellingen in het Duurzaamheidsbeleid 2025-2030 en het Programma Duurzaamheid.

In 2021 is de Transitievisie Warmte van de gemeente Westerkwartier opgesteld. In deze visie is een eerste tijdspad beschreven naar een aardgasvrij Westerkwartier in 2050. Deze visie is destijds opgesteld aan de hand van een technische analyse, participatie met onze inwoners en samenwerking met belangrijke partners zoals de woningcorporaties en netbeheerder.

Gemeenten hebben de regierol in de warmtetransitie. Om deze regierol wettelijk te verankeren is de Wet gemeentelijke instrumenten Warmtetransitie (afgekort: WgiW) opgesteld. Deze wet vormt de juridische basis van het Warmteprogramma.

De WgiW stelt dat de Transitievisie Warmte door het Warmteprogramma vervangen wordt en een juridische status krijgt als verplicht programma onder de Omgevingswet. Uiterlijk eind 2027 dient iedere gemeente in Nederland een Warmteprogramma te hebben vastgesteld. Het Warmteprogramma is daarin een document over de lokale warmtetransitie, hierin wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke warmteoplossing is per dorp/wijk het meest kansrijk?
- Wat is benodigd aan het isoleren van woningen en gebouwen?
- In welk tempo gaan dorpen/wijken van het aardgas af?

Met het Warmteprogramma geven wij onze visie op de lokale warmtetransitie. Vanuit de WgiW hebben gemeenten ook de bevoegdheid om gebieden aan te wijzen waar de levering van aardgas vervroegd stopt. Dit moet onderbouwd worden in een uitvoeringsplan, op basis waarvan een daadwerkelijk besluit kan worden genomen.

1.2 Doelstelling warmteprogramma

Naast dat het een wettelijke taak is om een Warmteprogramma op te stellen is het belangrijkste doel om met dit warmteprogramma inwoners, ondernemers, instellingen en andere belangrijke partijen meer duidelijkheid te geven over het pad naar een aardgasvrij Westerkwartier. We willen in elk geval duidelijkheid geven over:

- Het meest kansrijke warmtealternatief in de verschillende dorpen en wijken in het Westerkwartier
- De gebieden waar de komende 10 jaar al een aanpak gaat plaatsvinden voor het aardgasvrij maken van de dorpen en wijken
- De ondersteuning die inwoners, ondernemers en instellingen van de gemeente mogen verwachten

Het Warmteprogramma sluit aan op de gemeentelijke doelstellingen zoals deze zijn vastgelegd in het Duurzaamheidsbeleid 2025-2030 en het Programma Duurzaamheid, daarin staat als doel gesteld:

- In 2026 hebben we conform de WgiW ons warmtebeleid vernieuwd;
- In 2035 is 20% van de woningen in het Westerkwartier gebouwd voor 2018 aardgasvrij;
- In 2035 zijn alle woningen in het Westerkwartier tot de standaard geïsoleerd en geventileerd;
- In 2030 hebben we 2.500 huishoudens (energielabel D en lager en inkomen tot 140% sociaal minimum) ondersteund vanuit onze aanpak energiearmoede

1.3 Proces Warmteprogramma

Voor de totstandkoming van dit Warmteprogramma is een zorgvuldig proces doorlopen met inwoners, stakeholders en andere belanghebbenden.

Inwoners zijn op een tweetal momenten in het proces bevraagd naar hun mening over het Warmteprogramma. In juli 2025 heeft een enquête plaatsgevonden via het Burgerpanel Westerkwartier, in totaal vulden 719 inwoners de vragenlijst in. De vragenlijst ging over wat inwoners belangrijk vinden in de warmtetransitie, wat zij hierin van de gemeente nodig hebben en hoe wordt gekeken naar de aanwijsbevoegdheid. In december 2025 heeft nog een tweede enquête plaatsgevonden via het Burgerpanel Westerkwartier, in totaal vulden 607 inwoners de vragenlijst in. In deze vragenlijst zijn inwoners de voorgenomen keuzes voor dit warmteprogramma voorgelegd. De resultaten van de enquêtes zijn te vinden in Bijlage 3_Resultaten inwonerenquêtes.

Ook andere stakeholders zijn intensief betrokken geweest bij de totstandkoming van dit Warmteprogramma. Zo hadden de woningcorporatie Wold & Waard en netbeheerder Enexis positie in de projectgroep rondom dit Warmteprogramma. Ook is er met de ondernemersvereniging gesproken over de belangen van ondernemers in de centra als het aankomt op de warmtetransitie. Een verslag van dit gesprek is opgenomen in Bijlage 4_Verslag ondernemersvereniging.

Op een aantal momenten in het proces is ook de gemeenteraad betrokken. Er zijn een tweetal informatieavonden georganiseerd waarin de raad is meegenomen in de totstandkoming van het Warmteprogramma.

1.4 Evaluatie Transitievisie Warmte

Als onderdeel van het Warmteprogramma wordt het voorgaande programma geëvalueerd. Dit betreft de Transitievisie Warmte. De volledige evaluatie van de Transitievisie Warmte is te lezen in Bijlage 2_Evaluatie Transitievisie Warmte.

Sinds het vaststellen van de Transitievisie Warmte in 2021 zijn al een aantal belangrijke stappen genomen en resultaten bereikt. Het totale energieverbruik van de gebouwde omgeving in het Westerkwartier is met 29% afgenomen ten opzichte van 2020, voor wat betreft het gasverbruik is dit zelfs gedaald met 35%. Het aandeel aardgasvrije woningen is gestegen van 5,8% in 2020 naar 9,6% in 2025, dit komt door ruim 600 woningen die van het aardgas zijn afgegaan en de bouw van ruim 500 aardgasvrije nieuwbouwwoningen. De elektrificatie in het Westerkwartier neemt toe, dit is te zien door een stijging van het elektriciteitsverbruik met bijna 10%, dit komt deels door autonome groei van woningen, deels doordat meer inwoners over zijn gegaan naar elektrisch verwarmen.

Er is de afgelopen jaren sterk ingezet op de ondersteuning van inwoners, onder andere via isolatiecampagnes, energieadvies, maatregelen tegen energiearmoede en de proeftuin aardgasvrije wijken MOL-dorpen. Deze initiatieven bereikten veel huishoudens, maar het blijft een uitdaging om een bredere meer diverse doelgroep te bereiken, vooral jongeren en woningeigenaren met lage inkomens. Ook blijkt dat inwoners behoefte hebben aan duidelijkheid over de toekomstige warmteoplossingen in hun dorp of wijk. Met dit warmteprogramma geven we invulling aan deze behoeftes.

Ook zijn voor een aantal locaties de kansrijke opties voor een warmtenet onderzocht (o.a. in Zuidhorn, Leek en Marum). Technisch blijken meerdere opties haalbaar, maar financieel is er vaak nog sprake van een aanzienlijke onrendabele top. Dat vraagt om aanvullende middelen en de verdere uitwerking van een lokaal en publiek warmtebedrijf. Ondanks de goede samenwerking met partners zoals Enexis, Wold & Waard en het Waterbedrijf blijft betere datadeling en afstemming van werkzaamheden belangrijk om koppelkansen optimaal te benutten.

1.5 Leeswijzer

Dit warmteprogramma geeft richting aan de gezamenlijke overstap naar een duurzame warmtevoorziening binnen onze gemeente. Dit document start met een inleiding waarin de context, aanleiding en doelstellingen van het programma worden toegelicht.

Hoofdstuk 2 behandelt de uitgangspunten van de warmtetransitie. Hierin worden de basisprincipes en randvoorwaarden beschreven die bepalend zijn voor onze keuzes. In hoofdstuk 3 staat isolatie centraal. Hier gaan we in op de lokale opgave en de aanpak, we leggen hierin de link met regionale en landelijke programma's zoals Nij Begun en de Nationale Isolatieaanpak.

Hoofdstuk 4 gaat in op de warmteoplossingen die als meest kansrijk zijn beoordeeld voor verschillende gebieden, zoals warmtenetten, all-electric en hybride warmtepompen, en hoe we tot deze meest kansrijke optie zijn gekomen. De planning komt aan bod in hoofdstuk 5. Hierin wordt inzicht gegeven in de fasering en tijdslijnen: welke wijken wanneer aan de beurt zijn en hoe is deze planning tot stand gekomen.

In hoofdstuk 6 wordt de ondersteuning beschreven die de gemeente biedt aan inwoners en eigenaren van utiliteitsgebouwen. Ook wordt in dit hoofdstuk toegelicht hoe wij de regierol pakken in de warmtetransitie. Communicatie en participatie vormen het onderwerp van hoofdstuk 7. Dit hoofdstuk legt uit hoe we inwoners, bedrijven en andere stakeholders actief betrekken en zorgen voor transparante informatievoorziening.

Tot slot beschrijft hoofdstuk 8 de organisatie van het warmteprogramma, inclusief rollen, verantwoordelijkheden en samenwerking met partners.

2 Uitgangspunten in de Warmtetransitie

In het Warmteprogramma dienen een aantal belangrijke keuzes gemaakt te worden. Voor het maken van deze keuzes zijn een aantal uitgangspunten. Deze uitgangspunten vormen de visie op de lokale warmtetransitie. De uitgangspunten komen uit de Transitievisie Warmte van 2021 en zijn nog steeds actueel.

2.1 Samen met de inwoners

De warmtetransitie is een gezamenlijke uitdaging die we met onze inwoners, ondernemers en vastgoedeigenaren aangaan. De overgang naar een andere verwarmingsoptie raakt onze inwoners direct. We kunnen deze overgang alleen maken als iedereen vanaf het begin worden betrokken en mogelijkheid krijgen om mee te denken, mee te doen en mee te beslissen. Daarom zetten we in op een open en transparant proces, waarin we luisteren naar wat er nodig is en communiceren helder over de stappen die we zetten.

Bij de plannen die we maken betrekken we onze inwoners, ondernemers en vastgoedeigenaren actief, bijvoorbeeld via bewonersbijeenkomsten, enquêtes, lokale initiatieven en door persoonlijke acties. Daarnaast bieden we inwoners handelingsperspectief, door duidelijkheid te geven over welk duurzaam warmtealternatief in het dorp of in de wijk het meest kansrijk is.

2.2 Haalbaar en betaalbaar

De overgang naar andere vormen van verwarming vraagt om investeringen van woningeigenaren, woningcorporaties, bedrijven, netbeheerders en energieleveranciers. Om een goede transitie te kunnen maken moet deze haalbaar en betaalbaar zijn. De gemaakte keuzes moeten technisch en financieel haalbaar zijn. Met financiële haalbaarheid bedoelen we dat de eindgebruikerskosten zo laag mogelijk blijven.

Toch kunnen de kosten voor het aardgasvrij maken van een woning behoorlijk oplopen, vooral voor oudere woningen die slecht geïsoleerd zijn. Veel woningeigenaren hebben onvoldoende middelen om deze overstap te bekostigen. Daarom zetten we in op het verlagen van de investeringsdrempel door in te zetten op deels subsidiëring maar ook de inzet van verschillende financieringsvormen, zoals fondsen.

2.3 Duurzaamheid staat voorop

Het verminderen van de CO_2-uitstoot is een belangrijk uitgangspunt in de warmtetransitie. Als gemeente willen we in 2030 de uitstoot met 55% verlagen ten opzichte van 2010, en in 2050 volledig CO_2-neutraal zijn. Bij de keuzes die we maken is het van belang dat we de CO_2-uitstoot verlagen en kiezen voor warmtebronnen die duurzaam én toekomstbestendig zijn.

Een belangrijke stap om CO_2 te besparen is het verminderen van de energievraag, bijvoorbeeld door woningen goed te isoleren. Voor het resterende energiegebruik zetten we in op duurzaam opgewekte warmte en elektriciteit. Daarbij kijken we naar bronnen die passen binnen de doelen tot 2050 en die op termijn kunnen meegroeien of omschakelen naar nog duurzamere alternatieven. Een lokaal warmtenet dat gebruikmaakt van regionale biomassa, kan in deze fase bijdragen aan CO_2-reductie en energiezekerheid, terwijl we gelijktijdig blijven sturen op verdere verduurzaming richting 2050.

Met de warmtetransitie is te verwachten dat de elektriciteitsvraag stijgt. Hiervoor zoeken we een goede balans tussen elektrificatie en het opwekken van meer duurzame energie.

2.4 Kansen benutten

De warmtetransitie raakt de gehele fysieke leefomgeving en heeft veel raakvlakken met andere opgaves, denk hierbij aan werkzaamheden in het kader van wijkvernieuwing of klimaatadaptatie, maar ook de netverzwaring van de netbeheerder, verduurzaming van sociale huurwoningen en vervanging van de gemeentelijke riolering. Dit zijn allemaal werkzaamheden die impact hebben op de omgeving. Om deze impact te verkleinen zoeken we naar zogenoemde koppelkansen om deze werkzaamheden met elkaar te combineren. Zo houden we de warmtetransitie betaalbaar en kunnen we deze op een goede manier doorlopen. Dit vraagt een goede samenwerking tussen de verschillende partijen die hierbij betrokken zijn.

Ook in woningen zijn er koppelkansen door op natuurlijke momenten verduurzaming van de woning mee te nemen, hierbij kan gedacht worden aan verbouwingen, verhuizingen of het vervangen van de CV-ketel voor een (hybride) warmtepomp. We stimuleren inwoners om op deze momenten maatregelen voor verduurzaming mee te nemen.

2.5 Stap voor stap

De warmtetransitie kost tijd en is nog volop in ontwikkeling. Daarom kiezen we voor een gefaseerde aanpak, we zetten overal in op het isoleren van woningen, zodat iedereen profiteert van een lagere energierekening en meer comfort in huis. In kansrijke dorpen en wijken, waar bijvoorbeeld een bewonersinitiatief is of kansen voor een warmtenet, gaan we het eerst aan de slag. Vanuit de ervaringen die we hier op doen kunnen we opschalen naar de rest van de gemeente. Door het proces op te delen in overzichtelijke stappen, houden we de warmtetransitie betaalbaar, uitvoerbaar en begrijpelijk voor iedereen.

Daarnaast maken we ruimte om te leren en bij te sturen. In de kansrijke dorpen of wijken doen we ervaring op met verschillende technieken, samenwerken en financieringsvormen. Wat goed werkt schalen we op naar andere delen van de gemeente, wat niet werkt passen we aan. Op deze manier bouwen we samen met onze inwoners, woningcorporatie, netbeheerder en andere partners kennis op. Voor het leren kijken we niet enkel naar onze eigen gemeente, maar kijken we ook naar voorbeelden elders in de provincie en de rest van het land. Door de warmtetransitie stap voor stap te doorlopen zorgen we voor een zorgvuldig en transparant proces.

3 Isolatie

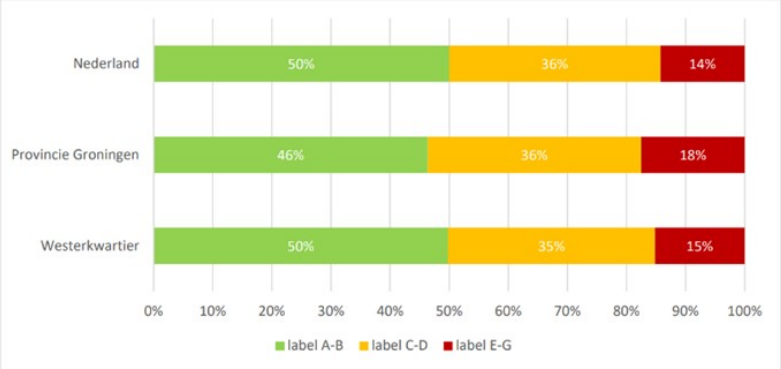
Om de transitie naar een aardgasvrij Westerkwartier mogelijk te maken, is het belangrijk om eerst de woningen en gebouwen goed te isoleren. Door het goed isoleren van woningen is minder energie nodig om te verwarmen. Ook is een goede isolatie nodig om woningen in de toekomst met een aardgasvrije techniek te verwarmen. Naast het isoleren is het ook van belang om woningen goed te ventileren. De komende jaren ligt de prioriteit in de lokale warmtetransitie dan ook vooral op het isoleren. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de opgave en de lokale aanpak hierop.

3.1 Opgave

Om woningen en gebouwen geschikt te maken om in de toekomst van het aardgas af te gaan is het van belang dat deze worden geïsoleerd tot de standaard voor woningisolatie. Deze standaard gaat in op de maximale warmtevraag van een woning. Als een woning voldoet aan de standaard voor woningisolatie, is deze qua isolatie in principe geschikt om van het aardgas af te gaan. Om een indicatie te krijgen in het aantal woningen dat al aan de standaard voor woningisolatie voldoet kan worden gekeken naar het energielabel of het bouwjaar. Voor wat betreft het energielabel komt dit erop neer dat een woning vanaf energielabel B theoretisch voldoet aan de standaard (Het energielabel komt niet per definitie één op één overeen met de standaard voor woningisolatie. Andere zaken zoals zonnepanelen kunnen invloed hebben op het energielabel).

Niet iedere woning heeft een vastgesteld energielabel. Van de ruim 28.000 woningen in het Westerkwartier, hadden in 2025 circa 15.000 woningen een vastgesteld energielabel, hiervan heeft 50% een energielabel van B of hoger, dit komt overeen met het landelijke gemiddelde en is iets beter dan het gemiddelde in de provincie Groningen (46%). In het overige deel van de woningen (50%) is dus nog een isolatieopgave de komende jaren. Als dit gemiddelde wordt doorvertaald naar de hele woningvoorraad, komt het neer op een totaal van ruim 14.000 woningen met een energielabel van C of lager en met een isolatieopgave. De verwachting is dat het daadwerkelijk aantal te isoleren woningen hoger dan dit ligt, reden hiertoe is dat een deel van de vastgestelde energielabels, nieuwbouwwoningen betreft, van de niet vastgestelde energielabels is het aandeel oudere woningen groter, waar een lager energielabel valt te verwachten.

Figuur 1

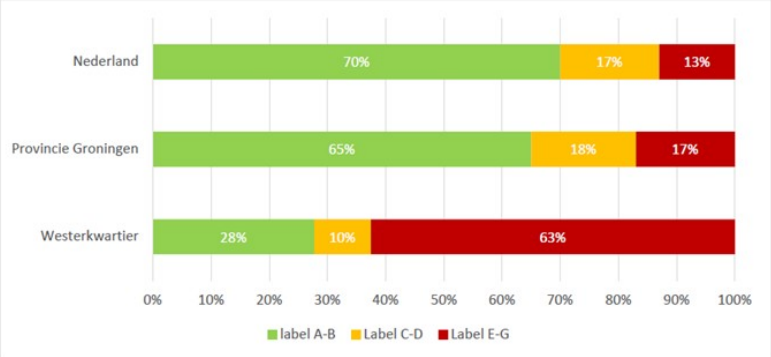

Aandeel energielabels in de woningvoorraad (2025)

Bron: RVO

Naast woningen zijn er in het Westerkwartier ook in totaal ongeveer 2.000 gebouwen met een overige functie, denk hierbij aan winkels, bedrijven en gebouwen met een maatschappelijke voorziening. Ondanks dat deze groep gebouwen klein is hebben deze wel een relatief groot aandeel van het energieverbruik in de gebouwde omgeving, namelijk circa 20% (Op basis van het energieverbruik gebouwde omgeving Westerkwartier, 2024. Bron: Klimaatmonitor). Bij deze gebouwen heeft 28% een energielabel van B of hoger en 63% heeft een energielabel van E of lager. Vergeleken met het provinciaal en landelijk gemiddelde wijkt dit behoorlijk af, de categorie met een energielabel tussen E en G ligt veel hoger, dit wordt mede veroorzaakt doordat in het Westerkwartier veel oude panden zijn met een agrarische bestemming.

Figuur 2

Aandeel energielabels in de utiliteitsbouw (2025)

Bron: RVO

Naast het energielabel kan ook worden gekeken naar het bouwjaar om een inschatting te maken van de isolatieopgave. De verdeling in bouwjaren is in het Westerkwartier als volgt:

Figuur 3 Verdeling bouwjaar woningen Westerkwartier

Bouwjaar	Corporatiebezit	Overig huur	Particulier bezit	Totaal
Voor 1946	73	543	4.805	5.421
1946 t/m 1974	2.224	647	4.905	7.776
1975 t/m 1991	1.480	370	3.749	5.599
1992 t/m 2006	579	210	4.127	4.916
Na 2006	840	559	2.812	4.211
Totaal	**5.196**	**2.329**	**20.398**	**27.923**

Bron: DEGO wijkpaspoort

Uitgegaan mag worden dat in woningen gebouwd voor 1946, als ook in de woningen in de periode direct na de oorlog (1946 t/m 1974) een grote isolatieopgave is. Deze totale groep is in de gemeente Westerkwartier circa 42% van de totale woningvoorraad. Ook voor woningen gebouwd in de periode 1975 t/m 1991 dienen vaak nog meerdere isolatiemaatregelen uitgevoerd te worden, deze groep is 18% van de woningvoorraad in het Westerkwartier. In woningen gebouwd na 1992 is de isolatieopgave geringer en is te verwachten dat deze vaak voldoen aan de standaard voor woningisolatie.

Op basis van het bouwjaar kan worden gesteld dat ruim 17.000 woningen nog een isolatieopgave hebben. Een kanttekening hierbij is wel dat een deel van de woningen gebouwd voor 1992 inmiddels wel aan de standaard voldoet, dit doordat particulieren de eigen woning in de afgelopen jaren al verduurzaamd hebben en door het verduurzamingsprogramma van de woningcorporatie.

Afgaande op de cijfers van energielabels en bouwjaren is te verwachten dat er in het Westerkwartier nog circa 16.000 woningen in meer of mindere mate een isolatieopgave hebben. In toekomstige warmteprogramma's moet rekening gehouden worden met voortschrijdend inzicht over het aantal woningen in de isolatieopgave.

3.2 Aanpak

De komende jaren pakken we de isolatieopgave aan door middel van een lokale isolatieaanpak. Hierbij worden de isolatieaanpak van Nij Begun en het Nationaal Isolatieprogramma verweven tot één integrale gemeentelijke aanpak, de Isolatieaanpak Westerkwartier (afgekort: IAW).

Als compensatie van de gevolgen van de aardgaswinning in Groningen en Noord-Drenthe is het programma Nij Begun opgezet. Dit programma omvat een vijftigtal maatregelen gericht op herstel, schadeafhandeling, versterking van woningen en de leefbaarheid in de regio. Een van deze vijftig maatregelen is een subsidieregeling om woningen tot de standaard te isoleren en te ventileren, zodat deze in de toekomst qua isolatie aardgasvrij kunnen worden. Woningeigenaren kunnen 50% subsidie krijgen op de isolatiemaatregelen die nodig zijn om de woning tot de standaard te isoleren, dit tot een maximum van € 20.000,-. Woningeigenaren met een inkomen tot 140% van het sociaal minimum krijgen de kosten volledig vergoed tot maximaal € 40.000,-. Om te zorgen dat de juiste isolatie- en ventilatiemaatregelen worden genomen en naar de standaard toegewerkt wordt, kunnen woningeigenaren een gratis isolatieplan krijgen. Voor woningen gebouwd vanaf 1992 en later, of woningen waar voor meer dan € 10.000,- wordt geïsoleerd, is het isolatieplan verplicht (voor meer informatie zie isolatie.nijbegun.nl).

Het Nationaal Isolatieprogramma (afgekort: NIP) is een landelijk programma om de slechtst geïsoleerde woningen aan te pakken. Gemeenten hebben middelen ontvangen om woningeigenaren van deze woningen te ondersteunen. Het gaat hierbij om woningen die een energielabel D of lager hebben, of waarbij nog minimaal 2 bouwdelen geïsoleerd dienen te worden. Het Westerkwartier heeft vanuit het Rijk de opgave gekregen voor 5.000 woningen die tot deze categorie behoren. De doelstelling is om in deze woningen minimaal één isolerende maatregel toe te passen. Vanuit de middelen van het NIP is een aanvullende subsidie bovenop Nij Begun ontwikkeld, om woningeigenaren die het qua inkomen het meest nodig hebben, financieel te ondersteunen bij het isoleren van hun woning. Het Nationaal Isolatieprogramma loopt tot en met 2028 en kan, indien de doelstelling nog niet is bereikt, tweemaal met een jaar worden verlengd tot uiterlijk 2030.

In de IAW is een ondersteuningsaanpak voor woningeigenaren ontwikkeld, hierover is meer te lezen in hoofdstuk 6 van dit warmteprogramma.

4 Warmteoplossingen

Er zijn verschillende manieren om woningen en gebouwen zonder aardgas te verwarmen. In dit hoofdstuk leggen we uit welke alternatieven voor aardgas zijn onderzocht. Vervolgens geven we aan welke opties het meest geschikt lijken voor de dorpen en wijken in het Westerkwartier en hoe we tot deze keuzes zijn gekomen.

4.1 Onderzochte alternatieven

Voor het onderzoeken van de geschikte warmtealternatieven is een bronnenanalyse uitgevoerd, deze is opgenomen in Bijlage 5_Bronnenanalyse Westerkwartier. De bronnenanalyse is gebaseerd op de Startanalyse van het Planbureau voor de Leefomgeving (afgekort: PBL 2025). In deze Startanalyse zijn de 4 belangrijkste warmtescenario's opgenomen, hiervan is onderzocht of deze op nationaal niveau haalbaar en beschikbaar zijn. Voor alle 4 warmtescenario's zijn verschillende varianten op basis van de warmtebron en het isolatieniveau van gebouwen.

Scenario 1: Individuele elektrische warmtepomp
De woningen krijgen een eigen elektrische warmtepomp en hebben geen gasaansluiting meer. Er zijn lucht-water- en bodem-water-warmtepompen. Bodem-waterwarmtepompen zijn efficiënter maar vragen ruimte in de ondergrond; lucht-waterwarmtepompen zijn makkelijker te plaatsen maar minder efficiënt bij kou. Aandachtspunt voor bodemwarmtepompen is dat er niet te veel te dicht bij elkaar geplaatst worden, dit kan namelijk leiden tot interferentie, waardoor de bodem te veel afkoelt en de warmtepomp niet goed werkt. Een aandachtspunt voor lucht-waterwarmtepompen is dat ze vaak meer geluid maken, zeker bij lage temperaturen.
Warmtepompen werken met name goed met lage-temperatuurverwarming, zoals vloerverwarming. Goede isolatie (standaard voor woningisolatie) en vaak een 3-fase aansluiting zijn nodig. De overstap verhoogt het elektriciteitsverbruik en vraagt ruimte voor een buitenunit of bodemlus.

Scenario 2: Warmtenet met midden- of hoge temperatuurbron
De woningen worden aangesloten op een collectief warmtenet met midden- of hoge temperatuurbronnen, zoals industriële restwarmte, afvalverbranding of geothermie. Door de hoge aanvoertemperatuur (70-90°C) kunnen veel bestaande woningen aansluiten zonder ingrijpende aanpassingen (zoals het vervangen van radiatoren of het toepassen van isolatie).
Midden of hoogtemperatuur warmtenetten zijn vooral geschikt voor dichtbebouwde gebieden met een geconcentreerde warmtevraag en vaak slecht geïsoleerde woningen, mits de warmtebron voldoende beschikbaar, toekomstbestendig en economisch haalbaar is.

Scenario 3: Warmtenet met (zeer) lage temperatuurbron
De woningen worden aangesloten op een collectief warmtenet met een (zeer) lage temperatuurbron, hierbij kan worden gedacht aan aquathermie (warmte uit oppervlaktewater), bodemenergie met Warmte- en koudeopslag (afgekort: WKO) en zonthermie. Omdat de temperatuur in het net relatief laag is, wordt de warmte opgewaardeerd met collectieve of individuele warmtepompen. Hierdoor zijn het energiezuinige systemen, maar ze vragen wel om goed geïsoleerde woningen en bij voorkeur lage-temperatuur afgiftesystemen, zoals vloerverwarming.

Scenario 4: Hybride warmtepomp met klimaatneutraal gas
De woningen krijgen een eigen hybride warmtepomp, voor een deel komt de warmte uit elektriciteit, voor een deel uit gas. De warmtepomp verwarmt het huis bij milde temperaturen, terwijl een HR-ketel bijspringt op koude dagen en voor warm tapwater. Het gas dat wordt gebruikt, moet op termijn klimaatneutraal zijn, bijvoorbeeld groen gas of waterstof. Met de inzet van groen gas hoeft er weinig te veranderen aan de huidige infrastructuur omdat het kan worden getransporteerd door het bestaande gasnet. Voor de inzet van waterstof zijn wel aanpassingen aan het bestaande gasnet noodzakelijk.

De inzet van klimaatneutraal gas in de warmtetransitie in het Westerkwartier is sterk afhankelijk van de beschikbaarheid hiervan. De beschikbaarheid is momenteel zeer beperkt. Groen gas wordt grotendeels ingezet voor de landelijke bijmengverplichting en is tot 2030 nauwelijks beschikbaar voor de gebouwde omgeving. Waterstof is door beperkte beschikbaarheid, hoge kosten en lage efficiëntie eveneens geen realistisch alternatief voor woningverwarming. Daarnaast zijn groen gas en waterstof energiedragers met een hoogwaardige warmte, die hoge temperaturen kan bereiken. Deze warmte heeft vooral de industrie nodig die moeilijk te elektrificeren is. Om deze redenen is grootschalige inzet van klimaatneutraal gas onzeker.

Naast de scenario's vanuit de PBL-Startanalyse 2025 zijn ook nog andere mogelijkheden voor aardgasvrije verwarming onderzocht. Een verwarmingsoptie die nog veel wordt toegepast is de inzet van hout- en pelletkachels, maar deze kennen belangrijke nadelen. Bij verbranding komen fijnstof en andere schadelijke stoffen vrij, wat negatieve gevolgen heeft voor de luchtkwaliteit en de gezondheid. Daarnaast richt het landelijke beleid zich op het afbouwen van laagwaardige toepassingen van biogrondstoffen, waaronder het verbranden van hout voor ruimteverwarming. Bovendien zijn hout- en pelletkachels vaak niet geschikt voor het leveren van warm tapwater, waardoor een aanvullend systeem nodig is. Om deze redenen worden hout- en pelletkachels niet beschouwd als geschikte opties voor hoofd- of bijverwarming en is deze optie niet meegenomen in de warmtekeuzes in dit warmteprogramma.

Infraroodpanelen en airco's (lucht-luchtwarmtepompen) zijn in sommige situaties inzetbaar, maar worden niet gezien als volwaardige hoofdverwarming. Infraroodpanelen zijn vooral geschikt voor beperkte ruimtes of goed geïsoleerde gebouwen; bij toepassing op woningniveau leidt dit vaak tot een hoog elektriciteitsverbruik. Airco's kunnen efficiënt bijverwarmen, maar zijn primair ontworpen voor koeling en minder geschikt om een woning structureel te verwarmen. Beide systemen leveren geen warm tapwater en vragen daarom om aanvullende voorzieningen. Om deze redenen worden infraroodpanelen en airco's beschouwd als bijverwarming en zijn ze niet meegenomen in de warmtekeuzes per dorp of wijk in dit warmteprogramma.

Mini-warmtenetten
Naast grootschalige warmtenetten bestaan er ook mini-warmtenetten: kleinschalige, lokale systemen waarbij meerdere woningen of gebouwen gezamenlijk één warmtebron gebruiken. Deze netten zijn bedoeld voor een beperkte groep gebruikers en maken vaak gebruik van bodemenergie.
Mini-warmtenetten bieden kansen voor de gebouwde omgeving in het Westerkwartier. Door samen te investeren in boringen en installaties, dalen de kosten per aansluiting doorgaans ten opzichte van individuele systemen. Daarmee wordt bodemenergie toegankelijker en komen de kosten dichter in de buurt van die van lucht-waterwarmtepompen.
Samenwerking vraagt wel om duidelijke afspraken en een goede organisatie. Naarmate meer partijen deelnemen, neemt de complexiteit toe en gelden extra wettelijke eisen, zoals de verplichting om bij meer dan tien aansluitingen een warmtebedrijf op te richten. Een efficiënte organisatie helpt om kosten voor een warmtebedrijf te beperken en het proces overzichtelijk te houden.
Hoewel de individuele keuzevrijheid kleiner is, ontzorgen mini-warmtenetten gebouweigenaren juist. Collectieve besluitvorming maakt het mogelijk om techniek en planning beter af te stemmen en vergroot de kans op succesvolle realisatie. Bij een grotere schaal wordt ook warmteopslag rendabeler, wat de druk op het elektriciteitsnet vermindert.
De gemeente vervult hierbij geen regierol. Ontstaat een initiatief vanuit bewoners of projectontwikkelaars, dan neemt de gemeente een faciliterende houding aan.

4.2 Beoordelingskader

In de (verrijkte) Startanalyse is per wijk[1] bepaald welk aardgasvrij alternatief de laagste maatschappelijke kosten heeft (Er zijn een aantal wijzigingen in de wijkindelingen van het CBS toegepast voor het warmteprogramma. Dit om meer aan te sluiten bij de praktijk). Deze benadering alleen is onvoldoende om alle relevante belangen mee te wegen. Daarom is een beoordelingskader opgesteld dat is gebruikt in een Multi-Criteria Analyse (afgekort: MCA), waarin alternatieven op meerdere aspecten met elkaar worden vergeleken.

De MCA beoordeelt per dorp of wijk verschillende aardgasalternatieven op technische, financiële, sociale en beleidsmatige criteria. De criteria zijn vastgesteld op basis van gesprekken met interne en externe

stakeholders en een enquête onder inwoners. Vervolgens zijn deze criteria gerangschikt aan de hand van een drietal niveaus.

Figuur 4 Beoordelingskader

Zoals in bovenstaande figuur te zien is zijn er een tweetal kritieke factoren waaraan de warmteoplossing getoetst wordt. Ten eerste moet voor wijken waarbij uit de Startanalyse blijkt dat een hybride warmtepomp met klimaatneutraal het meest kansrijk is, voldoende groengas en waterstof beschikbaar zijn. Ten tweede moet voor wijken waarbij uit de startanalyse blijkt dat een warmtenet het meest kansrijk is, sprake zijn van minimaal 250 woningen en uit eerder onderzoek moet niet al gebleken zijn dat een warmtenet niet haalbaar is. Indien niet aan een van deze voorwaarden wordt voldaan, kijken we naar het tweede meest kansrijke alternatief.

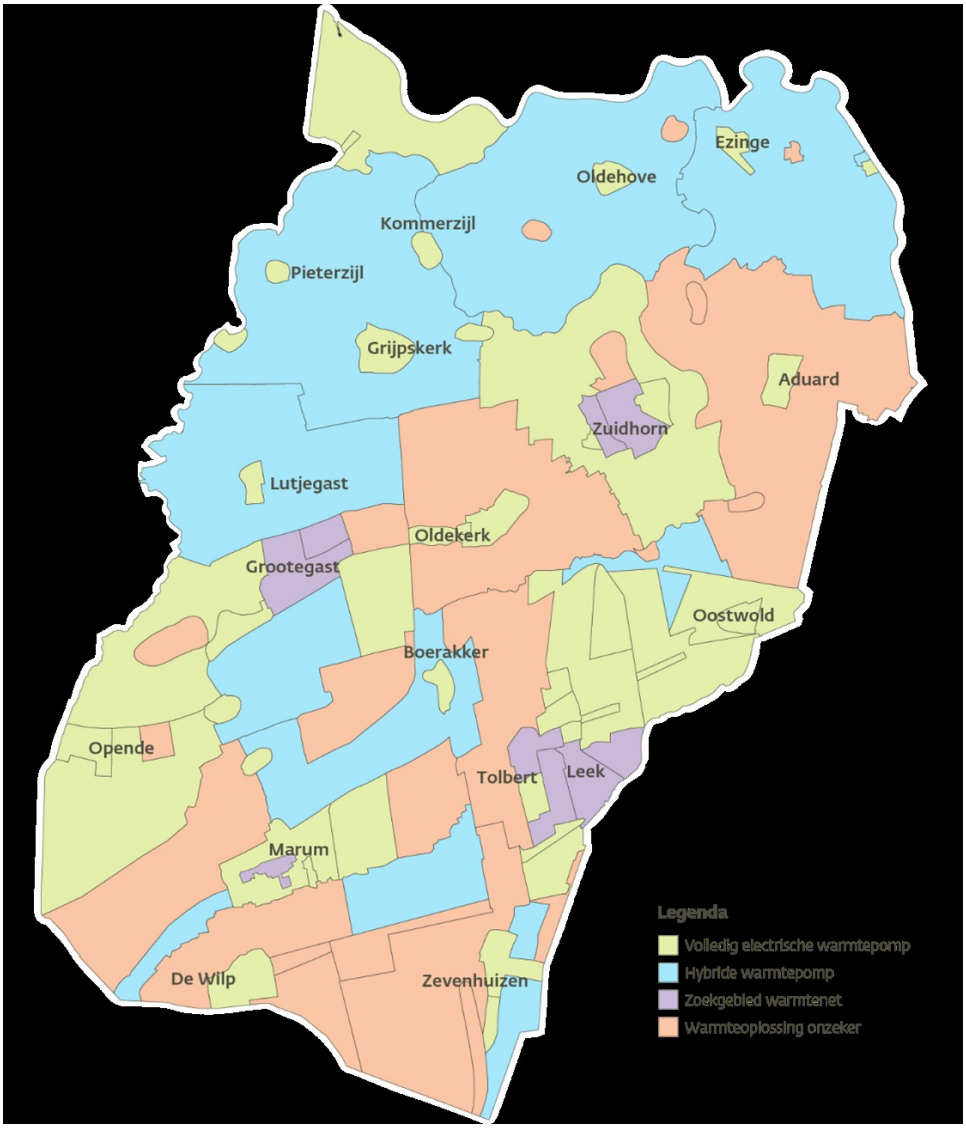
Met de waardebepalende factoren toetsen we of de warmteoplossing betaalbaar en toekomstbestendig is voor zowel de eindgebruiker als andere betrokken partijen. Daarmee maken we inzichtelijk welke van de mogelijke warmteoplossingen het meest kansrijk is. Met de optimaliserende factoren toetsen we of de warmteoplossing die uit de eerste twee niveaus naar voren is gekomen, nog beter gemaakt kunnen worden, echter zijn deze niet doorslaggevend voor de uiteindelijke keuze. Een compleet overzicht van de gehanteerde factoren voor de MCA is te vinden in Bijlage 6_Gehanteerde criteria MCA.

4.3 Warmteoplossing per dorp en wijk

Vanuit de MCA volgt een meest kansrijke duurzame warmteoplossing per dorp of wijk. Wij hechten hierbij grote waarde aan de keuzevrijheid van woningeigenaren. Het uitgangspunt is dat woningeigenaren verleid in plaats van verplicht moeten worden om de overstap naar aardgasvrij te maken. De gemeente geeft hierin een meest kansrijke oplossing aan, die op basis van technische, economische en ruimtelijke analyses naar voren is gekomen. Woningeigenaren mogen altijd, binnen de wet- en regelgeving, voor een ander duurzaam alternatief kiezen, de keuze blijft bij de woningeigenaar. De gemeente ondersteunt en faciliteert bij het maken van een passende keuze.

In onderstaande figuur zijn de meest kansrijke warmteoplossingen per dorp en wijk weergegeven. Voor de gebieden is gebruik gemaakt van de CBS buurtindeling. Een gedetailleerd overzicht van de warmteoplossing per CBS buurt is opgenomen in Bijlage 1_Overzicht meest kansrijke warmtealternatief per CBS buurt.

Figuur 5 Meest kansrijke warmteoplossing per CBS-buurt

In 34 buurten in het Westerkwartier komt de individuele volledig elektrische warmtepomp als meest kansrijke alternatief naar voren, vooral vanwege de lage bebouwingsdichtheid en het feit dat woningen daar vaak al goed geïsoleerd of relatief eenvoudig verder te isoleren zijn. Het kan bij deze buurten om zowel lucht-water warmtepompen gaan, als ook om bodem-warmtepompen. De keuze hierin ligt bij de woningeigenaar. Een aandachtspunt voor bodemwarmtepompen is wel dat er binnen de gemeente Westerkwartier enkele restrictiegebieden zijn en dat te veel bodemwarmtepompen in de buurt invloed (interferentie) op elkaar kunnen hebben, ook geldt er een meldingsplicht wanneer er bodemwarmtepompen gerealiseerd worden. In het Zuidelijk Westerkwartier lopen daarnaast ook verkenningen naar strategische voorraden voor waterwinning, mogelijk kan dit in de toekomst betekenen dat in bepaalde gebieden bodemwarmtepompen vergunningsplichtig zijn en mogelijk niet toegestaan. Ook in gebieden die zijn aangemerkt als zoekgebied voor een warmtenet zal een deel van de woningen waarschijnlijk individueel overstappen op een warmtepomp, omdat een warmtenet vaak niet voor het hele dorp haalbaar is. Zo kan per woning worden gekozen voor de meest passende en toekomstbestendige oplossing. Voor een lucht-water warmtepomp spelen geluidshinder en ruimte inname (bovengronds) weer een rol in de afweging.

Voor 7 buurten in het Westerkwartier is (gedeeltelijk) een warmtenet mogelijk kansrijk. Aanvullend onderzoek moet uitwijzen of een warmtenet daar technisch en financieel haalbaar is en voor welke groepen bewoners. Ook moet daarbij rekening gehouden worden met bestaande infrastructuur, zoals spoorlijnen, riool- en waterleidingen. Daarbij blijven de criteria uit het beoordelingskader leidend, inclusief de voordelen voor eindgebruikers, de complexiteit en de doorlooptijd.

Marum
In Marum is sinds 2011 een warmtenet actief dat verschillende panden in het centrumgebied voorziet van warmte uit een biomassacentrale. De komende jaren wordt de uitbreiding van het bestaande warmtenet in Marum onderzocht. Er wordt onderzocht met welke extra bron het warmtenet kan worden uitgebreid en welke woningen in verschillende fases aangesloten kunnen worden op het warmtenet.
Leek en Tolbert
Voor de wijken in Leek en Tolbert is uit de analyse gekomen dat een warmtenet mogelijk interessant is. Eerder onderzoek heeft al uitgewezen dat een warmtenet met een lage temperatuurbron financieel niet haalbaar is. In vervolgonderzoek wordt daarom onderzocht of een warmtenet op een midden- of hoge temperatuurbron wel een haalbare en duurzame oplossing kan bieden. In dit onderzoek wordt ook de kern Nietap betrokken, daarvoor wordt samengewerkt met de gemeente Noordenveld.
Grootegast en Zuidhorn
Voor een deel van de dorpen Grootegast en Zuidhorn is naar voren gekomen dat een warmtenet met een (zeer)lage temperatuurbron een interessante warmteoptie kan zijn. Voor Zuidhorn is al een onderzoek uitgevoerd waaruit is gebleken dat met name de westkant van het dorp kansrijk is voor een warmtenet, dit moet verder verkend gaan worden. Voor Grootegast moet nog een onderzoek plaatsvinden naar de exacte haalbaarheid van een bronnet en welke gebieden in het dorp het meest interessant blijken. Zo wordt per buurt zorgvuldig gekeken welke warmteoplossing het beste aansluit bij de lokale situatie en behoeften.

In 11 buurten in het Westerkwartier is een hybride warmtepomp met klimaatneutraal gas het meest kansrijke alternatief. Deze gebieden betreffen vooral buitengebied, in deze gebieden zijn de woningen verspreid qua ligging en moeilijk of kostbaar te isoleren zijn. De combinatie van een warmtepomp voor het grootste deel van het jaar en een gasketel voor de koudste dagen biedt flexibiliteit en maakt een aanzienlijke gasbesparing mogelijk zonder verlies van comfort. Zo vormt een hybride systeem een pragmatische route naar verduurzaming die aansluit bij de bestaande situatie en de technische mogelijkheden van deze woningen, gegeven de beperkte beschikbaarheid.

Bij 24 buurten in het Westerkwartier is momenteel nog geen duidelijke voorkeur voor een hybride of elektrische warmtepomp. Dit komt omdat de beide opties qua kosten en technische haalbaarheid dicht bij elkaar liggen. De Startanalyse noemt de hybride warmtepomp als meest kansrijk alternatief, maar zonder isolatiekosten blijken de gebruikskosten van een volledig elektrische warmtepomp juist lager. Daarom kan nu nog geen definitieve keuze worden gemaakt; de isolatiestatus van woningen wordt hierin bepalend. In het volgende warmteprogramma wordt opnieuw geanalyseerd wat de meest kansrijke optie is voor deze buurten. Voor bewoners betekent dit dat investeren in isolatie de meest verstandige stap is, omdat dit comfort verhoogt, de energievraag verlaagt en meerdere duurzame warmteopties openhoudt. De gemeente ondersteunt deze aanpak en geeft bewoners de ruimte om in hun eigen tempo richting een aardgasvrije toekomst te bewegen, in hoofdstuk 6.2 wordt hier verder op ingegaan.

Milieueffectrapportage (MER)
Een Milieueffectrapportage (afgekort: MER) onderzoekt de mogelijke effecten op het milieu. Dit wordt vastgelegd in een plan-MER. Wanneer een programma deze activiteiten mogelijk maakt, doordat hier kaders voor worden gesteld is het verplicht om een MER te laten uitvoeren, dit volgt uit Artikel 16.36 van de Omgevingswet.
Om te beoordelen of voor dit Warmteprogramma een plan-MER plicht geldt is getoetst of het Warmteprogramma kaderstellend is, deze toetsing is te vinden in Bijlage 7_Notitie MER. Het Warmteprogramma is beoordeeld als niet kaderstellend. De verkenningen naar warmtenetten in Leek, Tolbert, Grootegast en Zuidhorn als ook de uitbreiding van het warmtenet in Marum zijn nog onvoldoende concreet.
Het Warmteprogramma is hierdoor niet plan-MER plichtig en ook niet MER-beoordelingsplichtig. Ook is er geen passende beoordeling nodig, omdat het programma geen activiteiten bevat die effecten hebben op Natura 2000-gebied Leekstermeergebied. Bij een eventuele concretisering van één van de zoekgebieden voor warmtenetten kan er nog wel een MER-(beoordelings)plicht ontstaan.

5 Planning

Wij hebben de ambitie om in 2050 alle woningen en gebouwen in het Westerkwartier aardgasvrij te hebben gemaakt. Dit is een flinke opgave. Het realiseren van deze ambitie vraagt om een doordachte en gefaseerde aanpak waarbij rekening wordt gehouden met technische mogelijkheden, beperkingen en draagvlak en draagkracht in de samenleving. In dit hoofdstuk beschrijven we waar we de komende 5 jaar gebiedsgericht gaan werken om dorpen en wijken te ondersteunen bij de stap naar aardgasvrij. Dit is bovenop de aanpak die we hanteren voor de isolatieaanpak, zoals beschreven in hoofdstuk 6.

5.1 Criteria voor planning dorps- en wijkaanpakken

Om een goede planning te maken voor de komende 5 jaar zijn criteria opgesteld voor het maken van keuzes hierin. Netcongestie, het tijdelijk overbelast raken van het stroomnet, vormt in heel Nederland, en dus ook in Westerkwartier, een belangrijke randvoorwaarde voor het tempo en de volgorde waarin dorpen en wijken aardgasvrij kunnen worden gemaakt.

Netcongestie

Om te voorkomen dat de energietransitie leidt tot knelpunten op het net wordt gekozen voor een gefaseerde aanpak. In de eerste jaren ligt de nadruk op het geschikt maken van woningen voor aardgasvrije verwarming, dit vooral door het isoleren van woningen. Zo wordt de groei in elektriciteitsvraag verspreid en krijgt de netbeheerder tijd om het net te verzwaren.
Wanneer een woning overstapt naar een volledig aardgasvrij verwarmingssysteem is een 3-fasen aansluiting vaak noodzakelijk. Nog niet alle woningen in het Westerkwartier hebben zo'n aansluiting. Voor het verzwaren van de aansluiting kan in sommige buurten, afhankelijk van de beschikbare capaciteit op het net, een wachtlijst zijn. Dit kan de warmtetransitie lokaal vertragen. Samen met Enexis blijven we deze ontwikkeling monitoren en waar nodig sturen we bij in de planning.
De fasering van dorpen wijken naar aardgasvrij wordt afgestemd op de actuele en verwachte netcapaciteit. Dit betekent dat dorpen en wijken pas volledig overstappen op elektrische oplossingen, zoals warmtepompen, wanneer het elektriciteitsnet dit toelaat. Op deze manier blijft de warmtetransitie haalbaar en betaalbaar, zonder dat bewoners of bedrijven worden geconfronteerd met onvoorziene beperkingen of vertragingen. In wijken en dorpen waar op korte termijn nog geen verzwaring plaatsvindt, houdt de netbeheerder wel al rekening met autonome groei van (hybride) warmtepompen binnen de beschikbare capaciteit. Andersom geldt ook dat er vroegtijdig naar de netbeheerder wordt gesignaleerd in welke wijken en buurten een grootschalige overstap op een elektrische oplossing wordt verwacht, bijvoorbeeld door een lokaal initiatief, zodat in de fasering van netverzwaring hier zoveel mogelijk rekening mee gehouden kan worden.

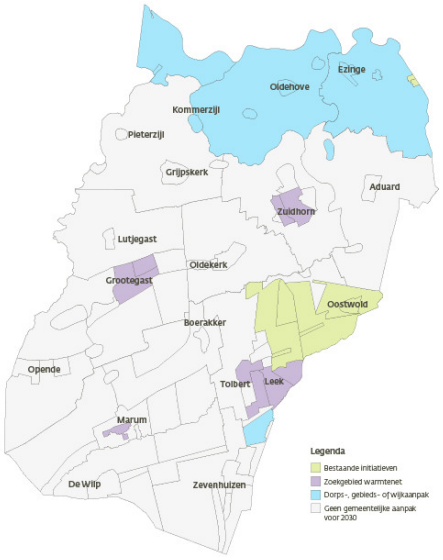
Naast de netcongestie en geplande verzwaring wordt voor de planning ook gekeken naar andere factoren. Daarbij staat zowel het verschaffen van zoveel mogelijk duidelijkheid voor inwoners als het ondersteunen van bewonersinitiatieven centraal. Hiermee faciliteren we de snelheid van de warmtetransitie in onze gemeente. Deze uitgangspunten resulteren in een aantal keuzes voor wijken waar we de komende jaren specifiek op gaan inzetten. Voor het bepalen van de buurten waar we bezig gaan hebben we de volgende criteria gehanteerd:

- **Lopende projecten voortzetten.** In verschillende dorpen en wijken werken we al samen met inwoners aan een aardgasvrije toekomst. Deze trajecten zetten we door om voortgang en betrokkenheid vast te houden. We ondersteunen initiatieven met kennis en incidentele middelen, omdat de inzet van bewoners cruciaal is voor een effectieve warmtetransitie. Dit betekent dat ook nieuwe initiatieven op medewerking van de gemeente kunnen rekenen.
- **Onderzoek in zoekgebieden voor warmtenetten.** We brengen vroegtijdig in kaart waar een warmtenet kansrijk is. Zonder tijdige duidelijkheid kunnen bewoners onnodig investeren in individuele oplossingen, waardoor een warmtenet minder rendabel wordt of zelfs afvalt. Door snel inzicht te bieden, voorkomen we verkeerde keuzes en stimuleren we collectieve oplossingen.
- **Voorbeeldgebieden selecteren.** Voor extra dorpen en wijken waar we ervaring willen opdoen, kiezen we dorpen en wijken met de grootste kans op succes. We selecteren alleen dorpen en wijken waar we geen hybride warmteoplossing voorzien, geen warmtenet komt en waar het elektriciteitsnet binnen vijf jaar wordt verzwaard. Daarna beoordelen we ze op o.a. draagkracht, kosten, complexiteit en isolatieniveau. Zo zijn twee gebieden gekozen: één met lage eindgebruikerskosten en één met een kleine isolatieopgave.

5.2 Planning dorps- en wijkaanpakken

In onderstaande figuur staan de dorpen en wijken waar we de komende 5 jaar (voor 2030) aan de slag gaan met een gebiedsgerichte aanpak naar aardgasvrij. Een overzicht van deze wijken is ook te vinden in Bijlage 1_Overzicht meest kansrijke warmtealternatief per CBS buurt. Naast deze gebiedsgerichte aanpakken biedt de gemeente ook nog brede ondersteuning voor aardgasvrij aan en de isolatieaanpak. Meer hierover is te lezen in hoofdstuk 6.2.

Figuur 6 Kaart planning gemeentelijke aanpak tot 2030

Er zijn momenteel in het Westerkwartier 2 bestaande bewonersinitiatieven gericht op aardgasvrij, die willen we de komende jaren voortzetten, het gaat hierbij om de proeftuin aardgasvrije wijken in Midwolde, Oostwold en Lettelbert (afgekort: MOL-dorpen) en het bewonersinitiatief Garnwerd van het aardgas af (afgekort: GAAF).

Proeftuin Aardgasvrije Wijken MOL-dorpen
Vanuit een bewonersinitiatief in Midwolde, Oostwold en Lettelbert is de proeftuin aardgasvrije wijken ontstaan. In 2022 heeft dit initiatief ook een subsidie gekregen vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken (afgekort: PAW). Het project heeft als doel om de dorpen stapsgewijs aardgasvrij te maken, dit doormiddel van advies op maat en subsidie. Het doel is dat de dorpen in 2040 aardgasvrij zijn, het project vanuit de PAW loopt tot en met 2030.
Garnwerd van het aardgas af
In het dorp Garnwerd is sinds 2024 een bewonersinitiatief actief dat zich erop richt om het dorp aardgasvrij te krijgen. Met verschillende acties wordt er ingezet op het isoleren van woningen en daarnaast worden inwoners door middel van advies op maat en een subsidie gestimuleerd om de woningen aardgasvrij te maken, of waar dit niet mogelijk is van een hybride warmtepomp te voorzien.

De komende periode worden voor de zoekgebieden voor een warmtenet (Marum, Leek, Tolbert, Zuidhorn en Grootegast) verkennende en aanvullende onderzoeken uitgevoerd om inwoners snel duidelijkheid te geven. Deze onderzoeken moeten aantonen of een warmtenet technisch, financieel en organisatorisch haalbaar is, zodat inwoners weten welke opties kansrijk zijn en welke stappen verstandig zijn om nu al te zetten. Door deze dorpen en wijken als eerste te onderzoeken, wil de gemeente onzekerheid verminderen en inwoners ondersteunen bij het maken van weloverwogen keuzes richting een aardgasvrije toekomst.

Om kennis en ervaring op te doen met het aardgasvrij maken van dorpen en wijken, zijn twee gebieden geselecteerd waar de komende jaren een wijkuitvoeringsplan wordt gemaakt voor het aardgasvrij maken. Dit is een concreet plan waarin wordt vastgelegd hoe een dorp of wijk overstapt op een duurzame warmtevoorziening. Het plan wordt gezamenlijk met de inwoners opgesteld en moet duidelijkheid bieden over wat er gaat gebeuren en hoe inwoners het beste ondersteund kunnen worden.

De komende jaren wordt er een wijkuitvoeringsplan opgesteld voor de wijk Oostindie in Leek en het dorp Kommerzijl. Voor Oostindie is gekozen omdat de isolatieopgave hier relatief klein is en daarnaast komen veel woningen in de wijk de komende jaren voor de keuze om de CV ketel die bij de bouw geplaatst is te vervangen. We willen van dit natuurlijke moment gebruik maken om met de wijk de transitie naar aardgasvrij te maken. Voor Kommerzijl wordt gekozen omdat is gebleken dat hier naar verwachting lagere eindgebruikerskosten zijn, wel is hier nog een isolatieopgave te realiseren waardoor we hierin duidelijk de koppeling leggen met de isolatieaanpak en Nij Begun. Voor deze dorpen en wijken is de netcapaciteit (op korte termijn) ook voldoende om de overstap naar aardgasvrij te kunnen maken.

In het Middag-Humsterland willen we ook werken aan de warmtetransitie. Het gebied kent veel historische en karakteristieke panden en is een Nationaal Landschap. Dit maakt dat niet alle warmteoplossingen direct toepasbaar zijn en mogelijk op een andere wijze toegepast moeten worden, dit komt bijvoorbeeld door beperkingen in het aanpassen van de buitengevels van woningen in een beschermd dorpsgezicht. Om hier ervaring mee op te doen gaan we voor het Middag-Humsterland een gebiedsaanpak uitvoeren, hiermee geven we ook invulling aan het Lokaal Programmaplan Middag-Humsterland, dat in kader van het Nationaal Programma Groningen (afgekort: NPG) is opgesteld.

Deze voorbeeldgebieden zijn belangrijk voor het handelingsperspectief van alle inwoners van Westerkwartier. Door hier als eerste ervaring op te doen met de overstap naar duurzame warmte ontstaat inzicht in wat nodig is, welke stappen werken en waar bewoners tegenaan lopen, waarna deze lessen in andere dorpen en wijken kunnen worden toegepast. Tegelijkertijd bieden deze dorpen en wijken ruimte om samen met bewoners, bedrijven en andere betrokkenen praktische oplossingen te ontwikkelen, onnodige kosten te voorkomen en de warmtetransitie in de hele gemeente stap voor stap en met realistische verwachtingen vorm te geven.

6 Gemeentebrede ondersteuning

De gemeente heeft een belangrijke rol in de warmtetransitie. Vanuit het Rijk heeft zij de zogenoemde regierol gekregen. In dit hoofdstuk gaan we in op hoe de regierol van de gemeente eruit ziet en welke ondersteuning inwoners en utiliteitsgebouwen van de gemeente kunnen verwachten.

6.1 Regierol gemeente

De gemeente heeft een regierol in de transitie naar aardgasvrij, dit gezien de complexiteit en maatschappelijke impact van deze opgave. Om gemeenten te faciliteren heeft zij wettelijke bevoegdheden gekregen om die regierol te nemen.

De Wet gemeentelijke instrumenten Warmtetransitie (afgekort: WgiW) geeft gemeenten de mogelijkheid om de aanwijsbevoegdheid in te zetten. Met deze bevoegdheid heeft de gemeente de optie om dorpen en wijken aan te wijzen die eerder dan 2050 aardgasvrij moeten worden en overgaan op een duurzame warmtevoorziening, waarna het gasnet wordt verwijderd. Deze aanwijsbevoegdheid kan worden ingezet om te voorkomen dat in een gebied een gasnet in stand gehouden moet worden voor een beperkte groep woningen, terwijl er goede alternatieven beschikbaar zijn. In dit warmteprogramma maakt de gemeente Westerkwartier geen gebruik van de aanwijsbevoegdheid, wel wordt hieronder een kader opgenomen met voorwaarden wanneer de gemeente in de toekomst (bij volgende warmteprogramma's) mogelijk wel de aanwijsbevoegdheid inzet.

De aanwijsbevoegdheid wordt in de toekomst mogelijk ingezet als er sprake is van één van de volgende criteria:
- Er is sprake van een collectieve warmteoplossing;
- In het betreffende projectgebied is sprake van een te lage deelname voor de financiële haalbaarheid, maar is wel een ruime meerderheid aan deelnemers;
- Voor het betreffende gebied zijn bestaande afspraken ten aanzien van aardgasvrij.

Een andere belangrijke regierol die de gemeente heeft is ten aanzien van collectieve warmtesystemen. Vanuit de Wet collectieve warmtevoorziening (afgekort: Wcw) heeft de gemeente de bevoegdheid om warmtekavels aan te wijzen. Een warmtekavel is een afgebakend gebied waar via een warmtenet warmte geleverd wordt, deze komt voort uit een uitvoeringsplan. Binnen het warmtekavel kan de gemeente een warmtebedrijf aanwijzen dat voor 20-30 jaar het exclusieve recht krijgt om de warmte aan afnemers te leveren. Een warmtebedrijf dient voor mimimaal 50% + 1 aandeel in publiek eigendom te zijn, dit kan een gemeente of een andere overheid/publieke partij zijn.

6.2 Ondersteuning inwoners

Op verschillende vlakken ondersteunen we inwoners om de woning te verduurzamen. Het doel hierbij is om het voor iedere inwoner mogelijk te maken de woning te verduurzamen. Zoals in hoofdstuk 3 al omschreven ligt de focus op ondersteuning bij woningisolatie, maar ook op het gebied van aardgasvrij zetten we een aantal belangrijke stappen de komende jaren.

Vanuit de Isolatieaanpak Westerkwartier ondersteunen we woningeigenaren bij het isoleren van de woning. Binnen deze aanpak is gekozen voor een doelgroepgerichte aanpak. Hierin is aandacht voor woningeigenaren met een lager inkomen. Vanuit de subsidieregeling van Nij Begun kan deze doelgroep namelijk de kosten voor isolatie volledig vergoed krijgen. Deze groep willen we daarom goed begeleiden bij het indienen van een subsidieaanvraag. Door verschillende communicatiemiddelen en contactmomenten in te zetten willen we deze doelgroep zo goed mogelijk bereiken, waarbij het van belang is om goed samen te werken met verschillende sociale partners in onze gemeente. Daarnaast zet de gemeente zich in voor de groep met een inkomen net boven de grens voor het krijgen van een volledige vergoeding, dit wordt gedaan door een aanvullende gemeentelijke subsidieregeling voor deze doelgroep en het aanbieden van financieel advies.

Buiten de prioritering in het ondersteunen van huishoudens met een lager inkomen worden er binnen de isolatieaanpak ook nog verschillende andere acties uitgewerkt, denk hierbij onder andere aan bijvoor-

beeld een aanpak van gespikkeld bezit (koop en huur gemengd), ondersteuning van ouderen, aanpak VvE's, aanpak in het buitengebied en een aanpak voor particuliere verhuurders.

Voor huurders werkt de gemeente samen met woningcorporatie Wold & Waard aan het ondersteunen van huurders bij het verduurzamen van de woning en het verlagen van de energierekening. Wold & Waard zet met haar verduurzamingsprogramma de komende jaren in op het verduurzamen van de slecht geïsoleerde woningen (energielabel E,F en G). Voor woningen die later op de planning staan wordt gezamenlijk met de gemeente ingezet op kleine energiebesparende maatregelen en het waterzijdig inregelen van de verwarming en gasloos koken.

Naast de doelgroepenaanpak wordt voor alle woningeigenaren een activatietraject opgezet waarbij we met bewonersavonden en inloopspreekuren in de dorpen zo goed mogelijk willen informeren over de isolatieaanpak.

De overstap naar een aardgasvrije woning kan financieel een grote stap zijn. Om woningeigenaren hierbij te ondersteunen zetten we naast de bestaande landelijke subsidieregelingen in op het financieren van de resterende investering. Vanuit de gemeente kan via het Fonds Wonen Westerkwartier een lening worden verstrekt tegen een gunstig rentepercentage, deze lening kan onder andere gebruikt worden voor de aanleg van laagtemperatuur verwarming en een warmtepomp. Voor woningeigenaren met een verzamelinkomen tot € 60.000,- per jaar verwijzen we naar het Nationaal Warmtefonds waar deze doelgroep rentevrij kan lenen voor verduurzamingsmaatregelen.

Naast financiering zetten we ook in op advisering. We maken het mogelijk voor woningeigenaren om (financieel) advies te krijgen over hoe de woning het beste aardgasvrij kan worden. Hierbij maken we de koppeling met de isolatieplannen uit de isolatieregeling van Nij Begun. Verder staan we open voor vernieuwende ideeën om inwoners te ondersteunen bij het aardgasvrij maken van de woning. De komende jaren wordt voor een drietal gebieden, zoals aangegeven in hoofdstuk 5.2, een wijkaanpak uitgewerkt, hierin zoeken we samen met inwoners naar goede ondersteuningsmiddelen.

6.3 Ondersteuning utiliteit

Om goede stappen te maken in de warmtetransitie is het ook van belang om utiliteitsgebouwen hierbij te betrekken. Het gaat onder andere om bedrijven, kantoren, winkels, sportverenigingen, dorpshuizen, kerken, scholen en ook het gemeentelijk vastgoed.

Voor wat betreft het maatschappelijk vastgoed ondersteunt de gemeente onder andere door in te zetten op het mogelijk maken van financiering van verduurzamen met een rentekortingsregeling in het provinciale Fonds Nieuwe Doen, daarnaast is er een ondersteuningsprogramma voor Maatschappelijk Vastgoed vanuit de provincie Groningen. Dorpshuizen worden ondersteund bij verduurzaming vanuit het Dorpshuizenbeleid van de gemeente Westerkwartier. Voor het verduurzamen van scholen zijn de afgelopen jaren meerjarenonderhoudsplannen (afgekort: MJOP) opgesteld, de komende jaren worden deze uitgevoerd, waarbij de focus ligt op het beter isoleren van de schoolgebouwen. Bij sportverenigingen is het mogelijk om ondersteuning te krijgen vanuit het landelijke programma SportNLGroen. Daarnaast zijn er veel landelijke subsidieregelingen voor maatschappelijk vastgoed, zoals de Dumava-subsidie en BOSA subsidie. Wij dragen zorg voor het informeren van maatschappelijke instellingen over deze regelingen.

Op het gebied van de lokale bedrijven en winkels zetten we in op ondersteuning bij verduurzaming. Via het provinciale initiatief Groningen werkt Slim kunnen ondernemers hulp krijgen bij het maken van plannen voor verduurzaming van het bedrijfspand. Samen met de verschillende bedrijfsterreinen in onze gemeente werken we aan verdere verduurzaming. Een belangrijk punt bij winkelpanden is dat de gebruiker en eigenaar vaak twee verschillende partijen zijn, bij de uitvoering van de wijkaanpakken dient hier aandacht voor te zijn door ook in gesprek te gaan met de gebouweigenaren. Ook zoeken we bij de verduurzaming van winkelpanden actief naar koppelkansen met andere ontwikkelingen, zoals de reconstructie van centra en het optoppen van winkelpanden.

De gemeente Westerkwartier bezit circa 200 gebouwen door de hele gemeente. De afgelopen jaren is een inventarisatie gemaakt van panden welke behouden worden en welke afgestoten worden. Voor de panden die in bezit blijven van de gemeente is de ambitie om in 2030 de CO_2-uitstoot van het gemeentelijk vastgoed met 55% te verminderen en in 2035 alle panden energieneutraal te hebben.

Naast het stimuleren van eigenaren van utiliteitspanden, gelden voor sommige utiliteitspanden ook wettelijke verplichtingen. Zo geldt voor kantoorpanden van mimimaal 100 m^2 oppervlakte een verplichting van minimaal energielabel C. Daarnaast hebben instellingen met een milieubelastende activiteit en een energieverbruik vanaf 50.000 kWh of 25.000 m^3 gas een energiebesparingsplicht, energiebesparende

maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder moeten verplicht worden uitgevoerd. Voor deze wettelijke verplichting is de gemeente het bevoegd gezag om hierop toe te zien.

7 Communicatie en participatie

De overstap naar een andere warmtevoorziening is een gezamenlijke opgave. Technische oplossingen alleen zijn niet voldoende, het succes van dit warmteprogramma hangt af van de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Een belangrijk middel om betrokkenheid te creëren is communicatie en participatie. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we onze inwoners informeren, inspireren en actief betrekken bij deze opgave.

7.1 Communicatiekader Westerkwartier

De communicatie binnen het Warmteprogramma sluit aan bij het gemeentelijk communicatiekader duurzaamheid. Dit betekent dat we helder, toegankelijk en transparant communiceren, met oog voor verschillende doelgroepen en leefwerelden. We kiezen voor een positieve en realistische benadering, waarin kansen, haalbaarheid en concrete stappen centraal staan. Lokale voorbeelden en ervaringen spelen hierbij een belangrijke rol: zij maken de warmtetransitie tastbaar en herkenbaar. We houden rekening met de verschillende doelgroepen binnen onze gemeente. Voor woningeigenaren benadrukken we de voordelen van verduurzaming, zoals waardevermeerdering en lagere energiekosten. Huurders informeren we in samenwerking met de woningcorporatie over maatregelen die binnen hun mogelijkheden passen. Inwoners met een smalle beurs ondersteunen we door subsidies en praktische tips onder de aandacht te brengen. Transparantie is hierbij essentieel: we communiceren duidelijk over de planning, de keuzes die gemaakt worden en wat dit betekent voor inwoners.

7.2 Communicatieaanpak

Voor het Warmteprogramma is een overkoepelend communicatieplan opgesteld, welke is opgenomen in Bijlage 8_Communicatieaanpak Warmteprogramma Westerkwartier 2026-2035. Dit plan biedt een herkenbaar en consistent verhaal over de warmtetransitie in het Westerkwartier en vormt de basis voor alle communicatie-uitingen. Onderdeel hiervan zijn onder andere storytelling, projectpagina's op de gemeentelijke website per dorp of wijk en een heldere, eenduidige boodschap. Via de website wordt een centrale plek ingericht waar inwoners informatie kunnen vinden over het Warmteprogramma, de planning en de concrete projecten. Met storytelling laten we zien hoe inwoners, dorpen en lokale initiatieven stappen zetten richting aardgasvrij wonen, wat bijdraagt aan vertrouwen, herkenning en inspiratie.

In de communicatie leggen we de verbinding tussen lopende initiatieven en de lange termijn. De focus ligt de komende jaren onder andere op isolatie via de Isolatieaanpak Westerkwartier, in samenhang met Nij Begun. In de communicatie maken we steeds duidelijk hoe deze stappen passen binnen de bredere route richting aardgasvrij wonen. Zo ontstaat samenhang en perspectief: elke maatregel draagt bij aan het grotere geheel.

We zetten een mix van online en offline communicatiemiddelen in, zoals de gemeentelijke website, nieuwsbrieven, bewonersbijeenkomsten en flyers. Waar mogelijk sluiten we aan bij bestaande campagnes en lokale initiatieven, zodat de boodschap herkenbaar en consistent is. Jaarlijks wordt een communicatiekalender opgesteld waarin de activiteiten per fase en project worden gepland. De effectiviteit van de communicatie wordt gevolgd via enquêtes, statistieken en feedbackmomenten, zodat bijsturing mogelijk is.

Naast het overkoepelende communicatieplan wordt per dorp of wijk een specifieke aanpak uitgewerkt. Deze aanpak sluit aan bij de kenmerken van het gebied, de samenstelling van de inwoners en de mate waarin inwoners al actief zijn met verduurzaming. Niet elk dorp of wijk is hetzelfde, en daarom vraagt iedere situatie om maatwerk.

8 Organisatie

Vanuit dit Warmteprogramma ligt een opgave en ambitie voor de komende 10 jaar. Hiervoor is het ook belangrijk om in te vullen hoe de gemeente Westerkwartier hieraan vorm gaat geven. In dit hoofdstuk gaan we in op de benodigde capaciteit en middelen voor de uitvoering van de warmtetransitie in het Westerkwartier. De focus hierin ligt op de komende 5 jaar tot aan de vaststelling van het volgende warmteprogramma.

8.1 Capaciteit

Voor de uitvoering van het warmteprogramma is extra capaciteit nodig. Op dit moment werkt een team van in totaal 6 fte aan de gehele warmtetransitie. Deze bestaat uit twee beleidsmedewerkers, twee projectleiders, één communicatiemedewerker en één ondersteuner. Een deel van deze capaciteit is nodig voor de regie en aansturing, gedeeltelijk kunnen de acties voortkomend uit dit warmteprogramma uitgevoerd worden, echter is deze onvoldoende om de nu voorliggende ambitie te kunnen realiseren.

Om invulling te geven aan de capaciteit voor de uitvoering van dit warmteprogramma zetten we een afwegingskader in. In eerste instantie kijken we naar de huidige capaciteit en hoe deze het beste ingezet kan worden. Vervolgens kijken we naar de optie voor het toevoegen van extra tijdelijke capaciteit, bijvoorbeeld via inhuur en externe financiering. Tot slot wordt gekeken naar het toevoegen van extra structurele capaciteit. Mocht dit niet mogelijk blijken moet er worden gekeken naar de planning van activiteiten.

Om de ambitie van dit warmteprogramma te realiseren is ook extra capaciteit nodig. De komende jaren gaan we in 10 prioritaire gebieden aan de slag. We voeren onderzoeken uit naar de mogelijkheden voor warmtenetten. Het hebben van continue capaciteit op deze projecten is gewenst. In de toekomst is het de bedoeling om na het beslismoment voor de realisatie van een warmtenet de werkzaamheden over te dragen aan het warmtebedrijf. Op de langere termijn wordt ook gewerkt aan dorpsaanpakken, mogelijk vraagt dit ook extra capaciteit. Belangrijk is om hierin aan te haken bij al bestaande projecten, waarbij verkend wordt welke rol de gemeente zelf in de projecten speelt en welke taken en verantwoordelijkheden bij partners liggen.

Voor het realiseren van de ambitie van dit warmteprogramma zijn er twee belangrijke randvoorwaarden, namelijk het aanpakken van de isolatieopgave en het oplossen van de netcongestie. Om hier invulling aan te geven is ook extra capaciteit gewenst.

De exacte invulling van de capaciteit wordt uitgewerkt in een nog nader vast te stellen uitvoeringsagenda bij het definitieve warmteprogramma.

8.2 Financiën

De uitvoering van dit warmteprogramma vraagt ook om financiële middelen. Voor verschillende acties kunnen verschillende financieringsbronnen aangeboord worden. Voor de korte termijn vraagt dit niet om extra gemeentelijke middelen, op de lange termijn mogelijk wel.

Voor de onderzoeken naar de warmtenetten en de mogelijke voorbereiding hiervan kan gebruik worden gemaakt van bestaande structurele middelen van de gemeente. Deze middelen kunnen benut worden voor bijvoorbeeld de uitvoering van haalbaarheidsstudies, communicatie en ondersteuning van lokale initiatieven. Voor de inzet van (extra) capaciteit kan gebruik worden gemaakt van de regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (afgekort: CDOKE). Deze middelen kan de gemeente inzetten voor het aantrekken en inhuren van personele capaciteit voor de uitvoering van de energietransitie, waaronder ook het onderdeel warmtetransitie.

Daarnaast gaan we verder met lopende projecten zoals in de MOL-dorpen en Garnwerd. Voor de uitvoering van deze projecten zijn externe subsidies beschikbaar. Voor mogelijke toekomstige projecten zetten we ook in op het verkrijgen van externe subsidies. Inwoners kunnen hiernaast ook zelf gebruik maken van regionale en landelijke subsidies zoals Nij Begun voor isolatie en de ISDE subsidie voor warmtepompen of de aansluiting op een warmtenet.

De exacte invulling van de financiën wordt uitgewerkt in een nog nader vast te stellen uitvoeringsagenda bij het definitieve warmteprogramma.

8.3 Samenwerking

De ambitie die in dit warmteprogramma voorligt kan alleen slagen door een nauwe samenwerking met alle lokale partners. Een belangrijke partner hierin is woningcorporatie Wold & Waard, die circa 5.500 woningen in het Westerkwartier bezit. Wold & Waard werkt via haar eigen verduurzamingsprogramma aan het isoleren en op termijn aardgasvrij maken van haar huurwoningen, een goede afstemming tussen Wold & Waard en gemeente is hierbij van belang. De basis hiervoor ligt onder andere in de Nationale Prestatieafspraken waarin verschillende afspraken zijn vastgelegd over het verduurzamen van huurwoningen en de samenwerking tussen corporaties en gemeenten. Verder werken we met elkaar aan projecten zoals de uitbreiding van het warmtenet in Marum, hierin speelt de woningcorporatie een belangrijke rol voor het aansluiten van woningen, deze afspraken worden ook vastgelegd in de Prestatieafspraken tussen Wold & Waard en de gemeente Westerkwartier.

Daarnaast is het oplossen van de huidige netcongestie een randvoorwaarde voor het halen van de ambities in de warmtetransitie. Daarom moeten we nauw samenwerken met netbeheerder Enexis en gezamenlijk werken aan het realiseren van de benodigde netverzwaring, maar ook gezamenlijk zoeken naar slimme oplossingen.

De meest belangrijke samenwerking in dit warmteprogramma is met onze inwoners en het bedrijfsleven. De overgang naar aardgasvrij raakt immers achter de voordeur. We willen inwoners daarom goed betrekken en met de lokale gemeenschappen de plannen verder vormgeven. Daarbij spelen de dorpsbelangen in de 41 dorpen, de 10 energiecoöperaties in het Westerkwartier, ondernemersverenigingen en andere lokale initiatieven een belangrijke rol.

Ook werken we intensief samen met andere gemeenten. Zo wordt er in de provincie Groningen samengewerkt in het Warmtehuis, waar we kennis en ervaringen uitwisselen en waar mogelijk gezamenlijk optrekken bij bovengemeentelijke vraagstukken, zoals bijvoorbeeld het verkrijgen van subsidies en het vraagstuk rondom groen gas. Verder is in de provincie Groningen het Flexteam Warmte actief, dat gemeenten ondersteunt bij de uitvoering van de warmtetransitie, bijvoorbeeld bij het onderzoeken van verschillende vraagstukken voor de uitvoering van de Isolatieaanpak Westerkwartier.

8.4 Monitoring en Evaluatie

Met het Warmteprogramma geven we invulling aan de doelstellingen uit het Duurzaamheidsbeleid 2025-2030 en het Programma Duurzaamheid. Voor de monitoring van deze doelstelling en dus ook de resultaten van dit warmteprogramma is er een monitoringstool ontwikkeld waarin de voortgang van de warmtetransitie inzichtelijk is. In deze monitor worden de volgende onderdelen gemonitord voor het onderdeel gebouwde omgeving:

- CO_2-uitstoot
- Aardgasvrije woningen
- Aantal woningen die voldoen aan isolatiestandaard
- Maatregelen Lokale Aanpak Isolatie
- Maatregelen Proeftuin Aardgasvrije Wijken (MOL-dorpen)

Naast de eigen lokale monitoring wordt ook data gehaald van de Klimaatmonitor, hier wordt onder andere gekeken naar het elektriciteits- en gasverbruik van de gebouwde omgeving.

Rapporteren over de voortgang van het warmteprogramma vind plaats via het jaarplan programma Duurzaamheid. Jaarlijks wordt een actieplan voor het komende jaar gemaakt, waarbij ook een evaluatie van het voorgaande jaar zit opgenomen. Bij de opstelling van het volgende warmteprogramma in 2030 volgt een uitgebreide evaluatie van het warmteprogramma.

Bijlage II Overzicht Documentenbijlagen

Bijlage 1_Overzicht meest kansrijke warmtealternatief per CBS buurt	/join/id/regdata/gm1969/2026/80c8c62dea1e479e86629056672118cd/nld@2026-11-11;11161184
Bijlage 2_Evaluatie Transitievisie Warmte	/join/id/regdata/gm1969/2026/pdf_00bf5c16-a621-444a-8e61-c66558545045/nld@2026-11-11;11161184
Bijlage 3_Resultaten inwonerenquêtes	/join/id/regdata/gm1969/2026/pdf_794db0a0-d7fe-40f9-8616-9ca9be31a2d9/nld@2026-11-11;11161184
Bijlage 4_Verslag ondernemersvereniging	/join/id/regdata/gm1969/2026/pdf_b65970be-867c-4127-a814-c436ee596e6e/nld@2026-11-11;11161184
Bijlage 5_Bronnenanalyse Westerkwartier	/join/id/regdata/gm1969/2026/pdf_f87935df-ab95-4e49-82ad-7785917a6dcd/nld@2026-11-11;11161184
Bijlage 6_Gehanteerde criteria MCA	/join/id/regdata/gm1969/2026/pdf_e65e7f54-26b2-4fbc-8949-520020ebb14b/nld@2026-11-11;11161184
Bijlage 7_Notitie MER	/join/id/regdata/gm1969/2026/pdf_34f5106e-9c6f-491e-ac12-0f1d5808736d/nld@2026-11-11;11161184
Bijlage 8_Communicatieaanpak Warmteprogramma Westerkwartier 2026-2035	/join/id/regdata/gm1969/2026/pdf_07608786-7c11-4841-9c8e-e36b79111288/nld@2026-11-11;11161184

I Overzicht Documentenbijlagen

Nota van zienswijzen /join/id/pubdata/gm1969/2026/3471841d5be64b96a590ade305fb6212/nld@2026-11-11;11161184